

Ve dnech 10.-14. září 2006 se ve švédském Gotenburgu konalo pravidelné výroční zasedání organizace pro muzejní dokumentaci (CIDOC) při mezinárodní radě muzeí (ICOM). Z pověření a za finanční podpory českého výboru ICOM jsem měl již podruhé příležitost se této akce zúčastnit a zprostředkovat tak kontakt mezi českým a světovým děním na poli muzejní dokumentace.

Program měl být tentokrát oficiálně zaměřen spíše na bilancování a kritické zhodnocení dosavadních výkonů – tomu odpovídalo i téma konference „Wider perspective – broader base“. Přesto jsme se i letos dočkali čerstvých informací o moderních postupech a technologiích použitých v muzejní sféře. Celý blok jednání byl rozdělen do série paralelních bloků; v některých okamžicích probíhaly i tři až čtyři jednání zároveň. Oproti loňské konferenci v Zagrebu tedy bylo možné se zúčastnit jen relativně menší části programu i při neustálé přítomnosti v jednacích prostorách.

1. den - neděle 10. 9. 2006

The CIDOC Conceptual Reference Model - A New Standard for Knowledge Sharing (*Martin Doerr*)

Seznamovací workshop zabývající se nově přijatým standardem ISO 21127, který je zároveň klíčovou normou pro integraci dokumentačních dat nejen v muzejnictví, ale i mezi příbuznými pamětovými institucemi. Přednášející je vedoucí osobností projektu a v průběhu zasedání přednesl ještě několik dalších referátů (viz níže).

Paralelně probíhající workshop „**TEI - Text encoding initiative**“ jsem samozřejmě nemohl navštívit a pro základní informaci musela stačit krátká podvečerní diskuse s přednášejícím (*Richard Blake*) v hotelové dvoraně.

2. den - pondělí 11. 9. 2006

Opening of the CIDOC 06 Conference (*Adriana Munoz, Christian-Emil Ore, Hans Rengman*)

Formální zahájení konference, organizační informace pro účastníky

Creating connections - People, places, past and present (*Dineke Stam*)

Tématem přednášky byl schematismus v muzejní (zejména prezentační) praxi, jeho překonávání a zavádění multikulturních a multinázorových postupů do interpretace muzejních sbírek.

CIDOC today and in the future (*Christian-Emil Ore*)

Úvodní přednáška zahajující jednání pracovních skupin. Současný prezident CIDOC se nevyhýbal ani kritickému bilancování činnosti v uplynulém období.

Digitisation and documentation in Sweden (*Hans Rengman*)

Seznámení se stavem digitální dokumentace ve Švédsku z úst hlavního organizátora konference. Je třeba konstatovat, že pokročilejší fáze digitalizace (např. oproti ČR) nemusí být jednoznačnou evoluční výhodou. V současnosti existuje ve švédských muzeích celá řada projektů založených na navzájem nekompatibilních postupech a technologiích, které nelze jednoduše přehodnotit nebo opustit bez ztráty obrovského úsilí do nich vložených.

CIDOC Working Groups

Postupně byly představeny jednotlivé specializované sekce zabývající se muzejní dokumentací z různých pohledů a v různých oborech. Rozdíly mezi sekcemi jsou jak v počtu členů a intenzitě práce, tak zejména v nosnosti a hloubce tématu. Velkou měrou k úspěšnosti práce sekce přispívají charismatické osobnosti: M. Doerr (CRM SIG), Steven Stead (archeologie) nebo Axel Ermert (vnitřní služby CIDOC). Nově ustaveny nebo obnoveny byly sekce digitální konzervace (předs. Stefan Rohde-Enslin) a biologie (předs. Karl-Heinz Lampe).

Manipulating information, producing data (*Ifigenia Dionissiadou*)

Řecko se (i díky M. Doerrovi) stává postupně „baštou“ ontologického pohledu na muzejní dokumentaci. To se potvrdilo i v tomto obecném metodologickém příspěvku, který řešil otázky autenticity a úplnosti digitální dokumentace, která by se v budoucnu měla stát hlavní dokumentační formou. Vyzdvihovány byly netechnické rozdíly mezi tvorbou klasické („papírové“) a digitální dokumentace.

Digital Preservation - Challenges and Opportunities (*Börje Justrell*)

Autor se ve své přednášce zabýval (opět ve značně obecné a teoretické rovině) příležitostmi a riziky digitalizace. Zmíněn byl soubor nástrojů určených k profesionální archivaci digitálních dat v archivářské praxi.

MDA and Spectrum (*Nick Poole & Gordon McKenna*)

Představení dnes už klasického souboru „good practices“, pokrývajících v podstatě veškeré činnosti v muzeích a galeriích. V pozdějším rozhovoru projevil G. McKenna zájem o překlad textu do češtiny, což vzhledem ke gigantickému rozsahu textu a omezené velikosti tuzemského auditoria prakticky nepřipadá v úvahu.

Modelling Intellectual Processes: The FRBR - CRM Harmonization (*Martin Doerr*)

Na rozdíl od CIDOC CRM je ve standardu FRBR (funkční požadavky pro bibliografické záznamy) obsaženo i schéma umožňující zajímavý způsob popisu intelektuální práce – tvorba a odvozování děl, jejich manifestace, interpretace atd. Aktuálním cílem CRM SIG je namapování obou standardů tak, aby bylo možné zároveň využívat jejich přednosti.

Working groups sessions

Zúčastnil jsem se jednání pracovní skupiny zabývající se uchováváním digitálních dat (digital preservation), kterou vedl Stefan Rohde-Enslin. Vyplynula z něj na jedné straně velmi podobná situace v různých evropských zemích, na straně druhé určité opatrnosti až zavírání očí před problémy, které

v nejbližší době logicky vyvstanou v důsledku omezené dostupnosti historických digitálních dat. Účastníci se následně shodli, že řešení by mělo spočívat zejména v prohloubení informovanosti výkonného managementu muzeí a jejich zřizovatelů. Předseda pracovní skupiny se ujal přípravy pracovní verze programového prohlášení.

3. den - úterý 12. 9. 2006

Taking a museum experience to your real world---exploring a new usage of museum audio/visual guide in children's hospital, retirement homes and more (Junko Iwabuchi)

Paní Iwabuchi podrobně popsala projekt univerzity Keio, který si klade za cíl rozšíření prezentačních možností japonských muzeí o zájemce z řad dlouhodobě hospitalizovaných dětských pacientů a imobilní klienty domovů důchodců. Přednáška byla velmi konkrétní, kromě metodologických aspektů představila pomocí bohatého obrazového a zvukového materiálu i konkrétní výsledky v duchu specifické japonské estetiky.

User experience in applying collections information (Andrew Roberts)

Kritická revize dokumentačních údajů zpřístupněných na webových stránkách pěti uměleckohistorických muzeí (galerií). Autor poukazuje na rozdíly pramenící z různého přístupu jednotlivých institucí i z odlišné úrovně zpracování webových prezentací.

Samdok - from innovation to integration (Eva Fägelborg)

Průřez dosavadní činností švédského SAMDOKu – muzejní instituce specializující se na dokumentaci současnosti.

Expert panel discussions

Navštívena byla panelová diskuse „Technique and new tools for museums“, kterou moderovali Martin Doerr, Richard Light a Erin Coburn.

Parallel sessions

Ze tří paralelních přednáškových bloků jsem se zúčastnil bloku „Technique“ se třemi příspěvky:

A Prototype Implementation of a Framework for Organising Virtual Exhibitions over the Web (Nick Rossiter & Ali Elbekai)

Představení technického řešení, které lze podle autorů využít pro přípravu virtuálních výstav v internetovém prostředí. Bohužel se celá prezentace pohybovala ve značně teoretické návrhové úrovni a chyběly potřebné technické detaily řešení.

Reading Gray Literature as Texts. Semantic Mark-up of Museum Acquisition (Jon Holmen)

Zajímavá možnost stojící na rozhraní mezi ponecháním volného textu v sémanticky neformátované (a tedy jen obtížně datově „vytěžitelné“) podobě a jeho převedením do rigidní databázové struktury. Spočívá v doplnění textu značkami (tagy), které se běžnému čtenáři textu nezobrazují, ale umožňují strojové zpracování textu.

Topic Maps and MLA Information Resources (*Richard Light*)

Technicky zaměřený příspěvek se zabýval nasazením postupů semantického webu v prostředí paměťových institucí. Autor se pokusil o krátké přiblížení principů, které představují metodologický základ popisu reality z muzejnického pohledu a jsou vyjádřitelné ve formě oborové ontologie.

Parallel sessions

Opět celkem tři paralelní sekce, z nichž jsem se zúčastnil sekce „Content and Users“:

Digital Cultural Heritage Documentation. The showcase for the public (*Irina Oberländer-Târnoveanu*)

Z hlediska českého muzejnictví velmi zajímavá prezentace přibližující obdobu naší Centrální evidence sbírek. Rumunská databáze spravovaná samostatnou institucí CIMEC je standardně od svého počátku vybavena obrazovou dokumentací, obsahuje však jen vybrané (zvláště hodnotné) sbírkové předměty a dokumentace k nim je z muzeí dodávána na standardizovaných papírových kartách.

Good-bye Jargons! An On-Line Collections Resource Project for the Public (*Low Jyue Tyan*)

Případová studie popisující nezbytnost obsahové přípravy a „vyčištění“ dat před jejich publikací na internetu. Součástí je rozbor jednotlivých fází projektu od výběru dat až k jejich zveřejnění.

Information technologies of the project of new museum exposition „Periods of the history of Kolomenskoye“ (*Olga A. Polyakova*)

Velmi dlouhá prezentace s několika desítkami obrázků, která byla de facto virtuální prohlídkou obnovené expozice v ruském klášterním komplexu Kolomenskoje. Pěkné, ale s minimálním metodologickým efektem.

MICHAEL - Multilingual Inventory of Cultural Heritage in Europe (*Monika Hagedorn-Saupe & Axel Ermert*)

Informace o současném stavu a náplni projektu MICHAEL/MICHAEL+, kterého se účastní i Česká republika.

4. den - středa 13. 9. 2006

Parallel sessions

K návštěvě byla zvolena paralelní sekce „Technique“ moderovaná Stevenem Steadem:

Can We Make the Simple Easy AND the Complex Possible ? - a Schema Based on CRM and FRBR (*Dan Matei*)

Popis autorova pokusu o propojení standardů CRM a FRBR. Namapování bylo úspěšné, ale z pohledu autora se nepodařilo dosáhnout všech vytčených cílů. Zajímavý, technicky zaměřený příspěvek.

Modelling museum context in CIDOC CRM using relational databases (*Jan Svensson & Annelie Edman & Fredrik Bengtsson*)

Předběžná analýza pro nasazení modelu CIDOC CRM v prostředí soudobých

relačních databází. Zahrnuje návrh datového schématu, relací mezi strukturními prvky a základního testování z hlediska výkonu na obecném databázovém stroji.

From relational metadata standards to CRM ontology: a case study in performing arts (Marina Pettinari)

Případová analýza využití ontologie vytvořené v souladu s CIDOC CRM pro popis kostýmů a složených divadelních rekvizit. Přednášející srovnala různé způsoby popisu reality, které ale nejsou navzájem souměřitelné co do možností dalšího rozšíření popisu.

Parallel sessions

Z důvodu blízkosti k práci CITEM byla zvolena účast na sekci „Database battle“, která měla jako jediný bod programu praktické srovnání tří majoritních databázových systémů používaných pro dokumentaci sbírek ve švédských muzeích: Sofie, Carlotta, Primus. V důsledku nedostatečného technického vybavení byla prezentace možností všech tří systémů jen velmi omezená a v podstatě se zvrhla v neustále opakované přepojování tří notebooků k jednomu dataprojektoru.

Parallel sessions

Další navštívenou sekcí byla „Subject analysis and classification“:

CCO and CDWA Lite (Erin Coburn)

Seznámení s dnes už klasickými, dlouhodobě udržovanými standardy pro popis umělecko-historických sbírek. Přednášející vyzvala k překladům do národních jazyků, což v českém prostředí zřejmě nebude nutné (připravuje se slovenský překlad).

Differences in the subject analysis of digitised visual works (drawings, prints and posters) and their originals (Mikica Mastrović)

Teoretický příspěvek v duchu tradic záhřebské muzeologické školy se zabýval ontologickými diferencemi v chápání muzeality, její manifestace v konkrétním objektu a její reprezentace digitálním dokumentem.

steve.museum (Susan Chun)

Trendová záležitost dnešního kyberprostoru – folksonomies. Využití v muzejnictví pro popis sbírkových předmětů přímo návštěvníky virtuálních expozic.

Working groups session

Pokračování jednání pracovních skupin z pondělka. Pracovní skupina „digital preservation“ intenzivně diskutovala nad připraveným programovým prohlášením. Výsledek byl rozeslán předsedou pracovní skupiny po skončení konference a je přílohou této zprávy.

Plenary session

Seznámení účastníků konference s výsledky jednání pracovních skupin a diskusních fór („feather birds café“). Christian Emil Ore poté jako hlavní představitel CIDOC zhodnotil práci organizace v uplynulém roce a její hospodaření. Na závěr konferenci oficiálně ukončil a pozval k účasti na příští zasedání v roce 2007 ve Vídni.

5. den – čtvrtek

Celodenní exkurze do oblasti Bohuslan – skalní rytiny z doby bronzové, prohlídka velmi moderně zařízeného muzea nabízejícího návštěvníkům řadu možností prožitkového poznávání života před několika tisíci lety, archeopark s rekonstrukcemi staveb. Oproti našim muzeím stojí za zmínku zejména mnohem komerčnější tvář zařízení, která se projevila např. nevídanou nabídkou suvenýrů „z doby bronzové“ nebo podobně laděnou muzejní restaurací.

Celkové hodnocení akce

Z pohledu účastníka zabývajícího se toutéž problematikou v poměrech ČR lze konstatovat, že naše muzejnictví si v oblasti dokumentační činnosti stále udržuje poměrně slušný standard. Počet muzeí i množství sbírkových předmětů je u nás vyšší než ve většině evropských zemí (v relaci k počtu obyvatel). Slabinou je však malá iniciativa jednotlivých institucí i konkrétních pracovníků v oblasti prezentace sbírek a činnosti muzeí vůbec. Důvody spočívají zřejmě v relativně nižší prestiži muzejní práce a nedostatku kvalifikovaných mladých odborníků, kteří by u nás byli soustavně připravováni na budoucí sbírkotvornou a prezentační činnost, a posléze byli schopni se této činnosti skutečně věnovat v podmínkách dlouhodobě podfinancovaných institucí.

Do popředí se ve stále větší míře dostává nutnost standardizace muzejní práce takovým způsobem, aby byly její výstupy propojitelné s výstupy z ostatních pamětových institucí. Stávající standardy jsou v čím dál větší míře akceptovány (CDWA, CCO, Spectrum...), historicky poprvé se původně čistě muzejní standard stává oficiální normou ISO (CIDOC CRM). Mnozí kolegové projevovali svůj upřímný podiv nad absencí formální struktury, která by jako samostatná organizace zajišťovala spolupráci tzv. MLA sféry (muzea – knihovny – archívy) v ČR.

Stejně jako na zasedání v Zagrebu, i v Gotenburgu zcela chyběli delegáti ze zemí visegrádské skupiny, Rakouska, ale např. i takových zemí jako je Francie! Příští zasedání CIDOC se koná v srpnu 2007 ve Vídni, což by mohlo být pro české muzejníky povzbuzením k účasti. Inspirací budiž jeden z norských účastníků, který se těšil mimořádnému uznání díky tomu, že v téměř seniorském věku absolvoval 320 km dlouhou cestu do místa konference během čtyř dnů pěšky...

Příloha: Záznam z jednání pracovní skupiny „digital preservation“ (sestavil Stefan Rohde-Enslin jako pracovní materiál)

version 2

11 Points to be Considered

Intro

- Digital Objekts: name it more concrete (e.g. databases, image files, etc.)
- What does "long-term" mean (e.g. 5 years?, 10 years?, 100 years) [answer: you have to define it yourself: see below]
- Born Digital Art and other things only existing in digital form should be named
- Object---Object-data: relation has to be kept intact : should be mentioned
- Preservation of digital museum data is done for future generations of users and researchers and museum-workers
- Standards are important, Definitions too

1.

Statement:

Long-term preservation of digital museum data is one of those questions every museum that produces such data has to consider

2.

Statement:

Long-term preservation of digital museum data is a question that needs answers urgently

3.

Statement:

Long-term preservation has to be considered at the very moment a museum produces digital data

4.

Statement:

Long-term preservation cannot be achieved without practical effort: These efforts have to follow a well defined plan. Every single museum that holds any kind of digital data needs such a plan.

Explanation:

new copies of files on new storage media have to be produced in intervalls, files have to be reformatted, ...

5.

Statement:

Efforts undertaken for long-term preservation need time, money and equipment. This has to be incorporated in the strategic planing of the museums.

6.

Statement:

Appropriately trained personal is a prerequisite for digital preservation. Such training has to be incorporated in museums planing

Explanation:

The tasks associated with digital preservation need trained personal with skills always "up to date" to be able to produce data that are worth to be kept.

7.

Statement:

File Formats and Storage media used by the museum have to be defined und limited to a small number.

Explanation:

The "digital world" is getting more complex with new file formats, new software, new hardware, new storage-media every other day. A small number of different storage media makes it easier to secure access to respective reading equipment and a small number of file formats (used for long-term-preservation) allows to to some automatic reformatting. Make your that the "documentation" of the file formats you use will be there in many years - this makes it possible, to reconstruct the format rendering the data readable.

8.

Statement:

Persons responsible have to be named.

Explanation:

Long-term preservation of digital museum data is a perpetual task. Someone responsible for overseeing the associated efforts and for updating the long-term-preservation-plan has to be named.

9.

Statement:

Long-term-preservation has to make safeguard the authenticity of the digital objects and to make sure that the rights of the owners of the context are kept intact. This has to be considered especially if you plan to "outsource" the data - giving them to someone who promises to keep them for you.

Explanation:

10.

Statement:

There has to be a definition of what shall be kept for a long period, for a shorter period or not at all.

Explanation:

Not all digital data can be kept for all times. Shall all eMails be kept for all the time? Some mails might be of importance for future researches to reconstruct museum history.

11.

Statement:

Try to find partner in other museums but also in libraries and archives. They have the same problem, one can learn from the other and cooperation might decrease cost.